

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет фармацевтичний

Кафедра організації та економіки фармації

Силабус освітньої компоненти

Етика та деонтологія у фармації

Обсяг	Загальна кількість годин на дисципліну: 90 годин , 3 кредити
Семестр, навчання	рік Семестри: VII, 2 рік навчання (МС) Семестри: VIII, 1 рік навчання
Дні, час, місце проведення навчальної дисципліни	За розкладом занять Кафедра організації та економіки фармації м. Одеса, вул. Малиновського, буд. 37, 2-й поверх, кафедра організації та економіки фармації, ауд.212
Викладач (-і)	завідувач кафедри, д.фарм.н., проф., Ліана УНГУРЯН старший викладач Оксана СТЕПАНОВА
Контактна інформація	Довідки за телефонами: (048) 777-98-18 СТЕПАНОВА Оксана Анатоліївна oksana.stepanova@onmedu.edu.ua +380979069009 завідувач кафедри, д.фарм.н., проф., УНГУРЯН Ліана Михайлівна м. Одеса, вул. Малиновського, буд. 37, 2-й поверх, кафедра організації та економіки фармації liana.unguryan@onmedu.edu.ua Очні консультації: з 14.30 до 16.00 кожного вівторка, з 9.00 до 13.00 кожної суботи. Онлайн – консультації: з 14.30 до 16.00 кожного вівторка, з 9.00 до 13.00 кожної суботи. Посилання на онлайн - консультацію надається кожній групі під час занять окремо.

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами може здійснюватися аудиторно (очно) чи дистанційно.

Під час дистанційного навчання комунікація здійснюється через платформу Microsoft Teams та за допомогою месенджерів Viber, Telegram, WhatsApp, Zoom , шляхом створення окремих груп студентів, та електронної пошти.

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення освітньої компоненти - етичні, біоетичні та деонтологічні аспекти та норми професійної поведінки фармацевтичних працівників.

Пререквізити і постреквізити курсу (місце освітньої компоненти в освітній програмі):

Пререквізити: «Українська мова (за професійним спрямуванням), «Іноземна мова» (за професійним спрямуванням), «Вступ у фармацію», «Фармацевтичне право та законодавство», «Основи економіки у фармації», «Фармакологія», «Технологія ліків», «Етика та деонтологія у фармації», «Інформаційні технології у фармації», «Світова фармацевтична дистрибуція», «Психології спілкування».

Постреквізити: «Фармацевтичний менеджмент та маркетинг», «Організація та економіка фармації», «Фармакоекономіка», «Соціальна фармація», «Оцінка медичних технологій», «Фармацевтична логістика»

Мета освітньої компоненти - є формування системи знань з моралі, фармацевтичної етики, біоетики та фармацевтичної деонтології для подальшого належного виконання професійних обов'язків фахівцями фармації.

Завдання освітньої компоненти:

1. Засвоєння сутності основних понять моралі, фармацевтичної етики, біоетики та фармацевтичної деонтології,
2. Набуття вмінь з використання базових інструментів успішного спілкування та взаємодії,
3. Вирішення моральних та комунікативних проблем, пов'язаних з практичною діяльністю фармацевтичного працівника.

Очікувані результати:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

- **знати**

- історичні аспекти розвитку вчення про етику;
- становлення фармацевтичної етики, біоетики, деонтології;
- принципи етичних взаємовідносин лікар – хворий – провізор, провізор – колеги, провізор - медичний представник, провізор – працівники оптових фірм, провізор – представники контролюючих органів;
- вимоги ВООЗ до сучасних провізорів;
- основні положення Належної аптечної практики;
- основні положення Етичного кодексу фармацевтичних працівників України;
- стандарти обслуговування відвідувачів (алгоритм спілкування провізора із відвідувачем аптеки);
- основи професійних комунікацій;
- особливості поведінки людини від типу нервової систем та диференційований підхід до відвідувачів аптек;
- складові іміджу аптечного закладу;
- про вплив мотиваційних факторів на діяльність провізорів;
- про необхідність втілення біоетики в сучасну фармацію та медицини, про зростання ролі біоетики в сучасному суспільстві, медицині та фармації;
- про етичні критерії ВООЗ з просування ЛЗ на ринок, їх мету, сферу використання;
- Правила належної промоції фармацевтичними компаніями лікарських засобів професіоналам охорони здоров'я;
- про діяльність медичних працівників як інформаційної ланки між виробниками ЛЗ, фірмами-постачальниками ЛЗ і аптечною мережею та лікарями;
- сутність поняття «управлінська етика», вплив її на ефективну роботу аптечних та фармацевтичних закладів;
- адаптація нових працівників як показник позитивного морально-психологічного клімату;
- про права та відповідальність фармацевтичних працівників;

- приклади (події, що трапляються в практичній діяльності) належного та неналежного виконання професійних обов'язків фармацевтичними працівниками.

-вміти:

- визначати місце фармацевтичної етики, біоетики в системі знань про мораль;
- формулювати власну думку щодо сучасних досягнень науки та практики медицини – розшифровка геному людини, клонування організмів, генна та клітинна терапія, використання генно-модифікованих продуктів і таке ін. з точки зору етичних аспектів;
- аналізувати взаємовідносини лікар-хворий-провізор з точки зору етичних та біотичних принципів;
- характеризувати мовну та психологічну культуру ділового спілкування;
- використовувати інструменти професійних комунікацій;
- Інтерпретувати вимоги ВООЗ до сучасного провізора;
- трактувати основні положення Етичного кодексу фармацевтичних працівників України та інших країн;
- виконувати алгоритми спілкування провізора із відвідувачами аптеки;
- визначати професійність провізора в наведених прикладах-діалогах із пацієнтами;
- інтерпретувати вимоги Належної аптечної практики (GPP);
- аналізувати фактори сьогодення, що негативно впливають на діяльність аптек (за матеріалами ВООЗ);
- характеризувати біоетичні аспекти клінічних випробувань ЛЗ;
- проводити ретроспективний огляд розвитку біоетики;
- аналізувати ситуаційні завдання з питань біоетики;
- пояснювати етичні критерії ВООЗ з просування ЛЗ на ринок, визначати їх мету та сферу використання;
- виконувати рекомендації з Належної промоції фармацевтичними компаніями лікарських засобів професіоналам охорони здоров'я;
- аналізувати особливості реклами ЛЗ та ВМП серед працівників системи охорони здоров'я та населення;
- пояснювати роль етики бізнесу на сучасному етапі розвитку суспільства;
- визначати фактори, які впливають на морально-психологічний клімат в організації;
- вирізняти належне та неналежне виконання професійних обов'язків фармацевтичними працівниками;
- розробляти орієнтований перелік рис професійності та навичок фармацевтичного працівника для належного виконання професійних обов'язків;
- пояснювати види відповідальності фармацевтичного працівника.

ОПИС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Форми і методи навчання

Освітня компонента буде викладатися у формі лекційних занять (10 год), практичних занять (30 год.) та організації самостійної роботи студентів (50 год.)

Методи навчання:

- Словесні: лекції (проблемні, лекції-візуалізації, лекції з аналізом конкретних ситуацій), дискусії;
- Наочні: мультимедійні презентації, демонстрація, метод безпосереднього

- спостереження, презентація результатів власних досліджень;
- Практичні: вправи; тренувальні вправи; розв'язання розрахункових задач; опитування з використанням аудиторних дошок в онлайн-форматі, тестування.

Зміст освітньої компоненти

Тема 1. Поняття і сутність моралі, етики, деонтології. Професійна моральність фармацевтичних працівників. Професійна етика фармацевтичних працівників.

Тема 2. Етика і алгоритми спілкування фармацевтичних працівників з пацієнтами.

Тема 3. Етика і алгоритм спілкування фармацевтичних працівників з лікарями

Тема 4. Етика і алгоритми спілкування фармацевтичних працівників з колегами та медичними працівниками фармацевтичних фірм

Тема 5. Поняття культура та корпоративна культура фармацевтичних закладів та організації. Вплив референтних груп на мотивацію людини.

Тема 6. Типи корпоративних культур. Складові корпоративної культури.

Тема 7. Конфлікти в організації, управління конфліктною ситуацією.

Тема 8. Мотивація в діяльності провізора.

Тема 9. Поняття біоетики. Зростання ролі біоетики в сучасному суспільстві, медицині та фармації.

Тема 10. Етичні комітети.

Тема 11. Захист прав пацієнтів при проведенні клінічних випробувань нових лікарських засобів.

Тема 12. Етичні та біоетичні принципи просування лікарських засобів на фармацевтичний ринок. Рекламування лікарських препаратів серед лікарів та населення.

Тема 13. Робота медичних представників. Самостійне лікування безрецептурними препаратами в світовій практиці.

Тема 14. Етика бізнесу. Управлінська етика та етика трудових відносин.

Тема 15. Права та соціальний захист фармацевтичного працівника. Правопорушення та відповідальність

Перелік рекомендованої літератури

Основна:

1. Унгурян Л. М., Беляєва О. І., Вишницька І. В., Александрова О. О. та ін. Тексти лекцій з дисципліни «Етика та деонтологія у фармації». Одеса: ОНМедУ, 2020. 110 с.
2. Унгурян Л. М., Беляєва О. І., Александрова О. О., Вишницька І. В. та ін. Етика та деонтологія у фармації: практикум. Одеса: ОНМедУ, 2020. 45 с.
3. Унгурян Л. М., Беляєва О. І., Вишницька І. В., Александрова О. О. та ін. Етика та деонтологія у фармації: навч. метод. посіб. Одеса: ОНМедУ, 2019. 90 с.
4. Етичний кодекс фармацевтичних працівників України. Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2010. 16 с.
5. Гриценко Т. Б., Гриценко С. П., Іщенко Т. Д., Мельничук Т. Ф. Чуприк Н. В. Етика ділового спілкування: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 344 с.
6. В. Л. Петрушенко. Етика та естетика. 2-ге видання, виправлене та доповнене: навч. підруч. / за ред. В. Л. Петрушенко. Львів: Новий світ-2000, 2018. 306 с.
7. Яхно Т. П. Конфліктологія та теорія переговорів. навч. посіб. для студентів ВНЗ / за ред. Т. П. Яхно. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 175 с.
8. Sofronova I. V., Malyi V. V., Timanyuk I. V., Kobets M. N., 2015. Ethics and deontology in pharmacy: texts of lectures. Kharkiv: NUPh, 2015. 68 p.
9. V. V. Malyi, I. V. Timanyuk, Z. R. Safiulina, Ethics and deontology in pharmacy: meth. recom. for seminar classes. Kh: NUPh, 2015. 50 p.
10. Pharmaceutical Law and Legislation: the textbook for applicants for higher education / A.A. Kotvitskaya, I.V. Kubarieva, A.V. Volkova et al. Kharkiv: NUPh : Golden Pages, 2019.204 p.

11. Brenner, S. N. Ethics program and their dimensions / S. N. Brenner // Journal of Business Ethics. – 2015. – № 11. – P. 391-399.
12. Pharmacy Student Survival Guide, 2e/ Ruth E. Nemire, Karen L. Kier// -2019 UK
13. Mnushko, Z. N. Management and marketing in pharmacy. P. I. Management in pharmacy: Texts of Lectures / Z. N. Mnushko, I. V. Sofronova, I. V. Pestun. – Kh.: PH of NUPh, 2016. – 148 p.
14. Pharmaceutical Law and Legislation: the textbook for applicants for higher education / A.A. Kotvitskaya, I.V. Kubarieva, A.V. Volkova et al. Kharkiv: NUPh: Golden Pages, 2019. 204 p.

Додаткова література:

1. Котвіцька А. А., Сурікова І. О., Гавриш Н. Б. Дослідження впровадження етичного кодексу фармацевтичних працівників України у практичну діяльність. Соціальна фармація в охороні здоров'я. 2015. Вип 1. С. 45-52.
2. Світлична Є. І., Берестова А. А., Телешкіна О. О. Фахова мова фармацевта: базовий підруч. для студентів вищ. фармац. навч. закл. (фармац. ф-тів.) IV рівня акредитації. 2-ге вид., випр. та допов. Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2017. 312 с.
3. Котвіцька А. А., Чмихало Н. В. Ретроспективний огляд формування моральних принципів медичної та фармацевтичної етики. Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики: матеріали II Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. 27-28 берез. 2014 р. / НФаУ, м. Харків, 2014. С. 101-103.
4. Носик О. М., Буніна Г. Д. Вплив корпоративної культури на ефективність функціонування підприємства. Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку: матеріали доп. IV наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 3 листопада. 2015 р. X. 2015. С. 22-23.
5. Мнушко З. М., Діхтярьова Н. М. Менеджмент та маркетингу у фармації. Ч. II. Маркетинг у фармації: підручн. для студ. ВНЗ. – 2-ге вид., доп. та перероб. / за ред. З. М. Мнушко. Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2010. 512 с.
6. Ящук І.С., Петкова І.Б., Унгурян Л.М., Вишницька І.В., Каравелкова Ю.С. Навчання персоналу – один із стратегічних напрямків підвищення конкурентоспроможності фармацевтичних підприємств. Актуальні проблеми розвитку галузевої економіки та логістики: матер. VII міжнарод. наук.-практ. конференції з міжнар. участю 15 листопада 2019 р. / ред. кол.: О.В. Посилкіна, О.В. Літвінова, Я.Г. Онищенко. Х.: Вид-во НФаУ, 2019. С.118-119.
7. Ящук І. С., Унгурян Л. М., Беляєва О. І. Якісно впровадженні інструменти управління як один із ефективних методів досягнення стратегічних цілей фармацевтичної організації. Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики: матер. VIII між. наук. - практ. дистанц. конф. м. Харків, 19 берез. 2020 р. Харків, 2020. С. 68 - 69.
8. Фатєєва К.О., Смирнова О.В., Александрова О.О., Образенко М.С. Синдром «професійного вигорання» у працівників фармацевтичної галузі та основні підходи до його вивчення. Сучасні теоретичні та практичні аспекти клінічної медицини (для студентів та молодих вчених): наук.- практ. конф. з міжнар. участю, присвячена 150-річчю з дня народження В. В. Вороніна. Одеса, 9-10 квітня 2020 року: тези доп. Одеса: ОНМедУ, 2020. С. 50.

ОЦІНЮВАННЯ

Форми і методи поточного контролю: усне та письмове опитування (експрес-контроль) на практичних заняттях та інтерактивних лекціях, виступів студентів під час обговорення питань, оцінювання ступеня відпрацювання практичних навичок, тестування(бланкове або комп'ютерне).

Критерії оцінювання

Критерії оцінювання поточної успішності здобувачів відображені у робочій програмі освітньої компоненти « Етика та деонтологія у фармації » із зазначенням чіткої процедури оцінювання знань студентів на навчальному занятті. Оцінювання поточної успішності вивчення тем освітньої компоненти виконується за традиційною 4-х бальною шкалою.

Оцінювання поточної навчальної діяльності на практичному занятті:

1. Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
 - методи: опитування, вирішення ситуаційної задачі
 - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
 2. Оцінка практичних навичок з теми заняття:
 - методи: оцінювання правильності виконання практичних навичок
 - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
- Оцінка за одне практичне заняття є середньоарифметичною за всіма складовими і може мати лише цілу величину (5, 4, 3, 2), яка округлюється за методом статистики.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
«5»	Здобувач вільно володіє матеріалом, бере активну участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної/кейс задачі, впевнено демонструє практичні навички з теми заняття, висловлює свою думку з теми заняття
«4»	Здобувач добре володіє матеріалом, бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної/кейс задачі, демонструє певні практичні навички з теми заняття з деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття.
«3»	Здобувач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної/кейс задачі, демонструє практичні навички з теми заняття з суттєвими помилками.
«2»	Здобувач не володіє матеріалом, не бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної/кейс задачі, не демонструє практичні навички з теми заняття

На практичному занятті студенти повинні бути опитані не рідше одного разу за 2-3 практичних (лабораторних) заняття (не більш, ніж 75 % студентів), Наприкінці кожного заняття викладач оголошує студентам їх оцінки, вносить відповідний запис до *Журналу обліку відвідування та успішності студентів* та *Відомості обліку успішності і відвідування занять студентами*.

Наприкінці вивчення освітньої компоненти розраховується поточна успішність – середній поточний бал (середнє арифметичне всіх поточних оцінок за традиційною шкалою, округлене до двох знаків після коми).

На останньому практичному занятті викладач надає інформацію студентам щодо результатів їх поточної академічної успішності та академічну заборгованість (якщо така є), а також при виконанні робочої програми освітньої компоненти заповнити залікову книжку студента.

Для підвищення середнього балу з освітньої компоненти поточні оцінки «3» або «4» не перескладаються.

Здобувач вважається допущеним до заліку, якщо він виконав усі види робіт, передбачені робочою програмою освітньої компоненти і оцінених за поточну навчальну діяльність в середньому не нижче 3,00 .

Здобувачі заочної форми навчання допускаються до участі в екзаменаційній сесії, якщо вони не мають заборгованості за попередній семестр і до початку екзаменаційної сесії виконали види робіт, передбачені робочими програмами освітніх компонент, які виносяться на сесію.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота здобувачів, яка передбачена темою заняття поряд із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

- Пропуски занять з неповажних причин відпрацьовуються за розкладом черговому викладачу.
- Пропуски з поважних причин відпрацьовуються за індивідуальним графіком з дозволу деканату.

Політика щодо академічної доброчесності:

Обов'язковим є дотримання академічної доброчесності здобувачами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної освітньої компоненти;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є:

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у науковій роботі;
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікро-навушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо);
- проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- зниження результатів оцінювання контрольної роботи, оцінки на занятті, заліку тощо;
- повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, заліку тощо);
- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо);
- проведення додаткової перевірки інших робіт авторства порушника.

Політика щодо відвідування та запізнь:

- Форма одягу: медичний халат, який повністю закриває верхній одяг.
- Стан здоров'я: здобувачі хворі на гострі інфекційні захворювання, у тому числі на респіраторні хвороби, до заняття не допускаються.
- Здобувач, який спізнився на заняття, може бути на ньому присутній, але якщо в журналі

викладач поставив «нб», він повинен його відпрацювати у загальному порядку.

Використання мобільних пристроїв:

Мобільні пристрої можуть бути застосовані здобувачами з дозволу викладача, якщо вони потрібні для виконання завдання.

Поведінка в аудиторії:

Поведінка здобувачів та викладачів в аудиторіях має бути робочою та спокійною, суворо відповідати правилам, встановленим Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємин в Одеському національному медичному університеті, у відповідності до Кодексу академічної етики та взаємин університетської спільноти Одеського національного медичного університету, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній та освітній роботі здобувачів вищої освіти, науковців та викладачів Одеського національного медичного університету.